

Мониторинг и подобрување на капацитетот на институциите во справување со организиран криминал и корупција
Monitorim dhe përmirësimi i kapaciteteve të institucioneve në ballafaqim me krimin e organizuar dhe korrupsionin
Monitoring and improvement of the institutions capacity's fighting organized crime and corruption

This project is funded by the European Union

МОНИТОРИНГ БРИФ

На судски постапки поврзани со
организиран криминал и корупција

Издавач:

Коалиција „Сите за правично судење“

Автор:

Проф. д-р Гордан Калаџиџев

Оваа публикација е изработена со финансиска поддршка на Европската Унија. Нејзината содржина е единствена одговорност на Асоцијацијата за Демократски иницијативи и Коалицијата „Сите за правично судење“ и истата не ги одразува ставовите на Европската Унија

Достапно единствено како електронско издание

АКТУЕЛНИ СУДСКИ ПОСТАПКИ

Во извештајниот период што се однесува на месец јули 2020 година беа мониторирани 21 рочиште за кривични постапки од областа на организираниот криминал и корупцијата, од кои 7 рочишта беа одложени, а 14 одржани. Исто така, едно рочиште за главен претрес беше одложено по претходно известување од судот до јавноста поради здравствени причини на страна на една од странките во постапката.

К-1904/16–„Насилство во Општина Центар“

Предметот се води за кривично дело „Насилство“ од член 386 став 2 в.в. со став 1 в.в. со член 23 од КЗ.

На 09.07.2020 година, рочиштето за главна расправа се одложи поради отсуство на јавниот обвинител, од здравствени причини.

К-1959/17–„Тортура“

Предметот се води за кривично дело „Мачење и друго сурово, нечовечко или понижувачко постапување и казнување“ од член 142 став 1 од КЗ.

На 08.07.2020 година, рочиштето за главна расправа се одложи поради отсуство на обвинет во предметот, којшто со решение на ДЗСИ се наоѓа во изолација до 11.07.2020 година. Овластениот јавен обвинител предложи раздвојување на кривичната постапка за овој обвинет согласно член 29 од ЗКП, при што судечкиот совет ги извести странките во постапката дека ќе донесе одлука откако ќе им бидат доставени резултатите од тестирањето на обвинетиот за КОВИД-19 вирусот.

На 16.07.2020 година беа исполнети законските претпоставки за одржување на главна расправа и беа испитани четворица сведоци на предлог на обвинителството. Со оглед на фактот дека главната расправа по предметот е почната одново поради постоење на причините предвидени во член 371 став 3 од ЗКП – одлагање подолго од 90 дена, јавниот обвинител заради економичност на постапката предложи повиканите сведоци да не се сослушуваат одново туку вербалните докази да бидат изведени со читање на нивните искази внесени во записниците од претходните рочишта. Со тоа се отстапи од правилото за непосредно изведување на доказите во смисла на член 388 од ЗКП. Претседателот на судечкиот совет го прифати дадениот предлог и ги прочита исказите. Видно од записниците од претходно дадените искази, еден од сведоците бил прогласен за непријателски сведок, а бидејќи исказите беа репродуцирани, сведокот доби такво својство и во одново почнатата главна расправа. По прочитаните искази, судот ги праша странките дали имаат нешто да дополнат во смисла на испитување на сведокот, по што претседателот на судечкиот совет го искористи правото од член 383 став 5 од ЗКП да поставува прашања, но испитувањето се сведе на повторно испитување од страна на судијата откако заврши испитувањето на странките и утврдување на материјална вистина од страна на судечкиот совет. Со оглед на тоа дека беа утврдени нови факти и околности кои не беа опфатени во испитувањето на странките, по испитувањето од страна на судот следуваа прашања и од страна на странките кои судот ги дозволи како вкрстено испитување, иако прашањата не произлегуваа од одговорите во директното испитување, туку од одговорите на сведокот дадени при испитувањето од страна на судот. Обвинителството имаше приговор на прашање поставено од страна на претседателот на судечкиот совет.

К-1413/19 – „Талир 2“

Предметот се води за кривично дело „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 4 в.в. став 3 и став 1 од КЗ.

На 10.07.2020 година, рочиштето од главна расправа се одржа и продолжи во фаза на доказна постапка, при што беа изведени материјални докази на обвинителството. Материјалните докази се изведуваа со презентирање на нивната содржина од странката која што го предложила доказот преку видео проектор. Рочиштето се прекина на барање на еден од бранителите којшто мораше да присуствува на друго судење закажано подоцна во текот на работниот ден, а судот таквото барање го прифати.

На 14.07.2020 година беа изведени останатите материјални докази предложени од страна на обвинителството.

КОК-47/17 – „Таргет/Тврдина“

Предметот се води за следните кривични дела: „Злосторничко здружување“ од член 394 став 1 од КЗ; „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. став 1 в.в. член 22 од КЗ; „Фалсификување службена исправа“ од член 361 став 1 од КЗ; „Примање награда за противзаконито влијание“ од член 359 став 2 в.в. став 1 од КЗ.

Пред отпочнување на расправата на 03.07.2020 година, еден од бранителите на обвинетите побара збор и истакна дека со оглед на стапувањето во сила и примената на новиот ЗЈО престана да важи стариот, па одбраната смета дека јавните обвинители кои се назначени немаат право да го застапуваат предметното обвинение. Имено, нивната теза е дека овластувањата кои им се дадени на обвинителите од страна на Јавниот обвинител на Р. Северна Македонија по сила на закон престануваат, односно повеќе немаат правна основа, од причина што согласно новиот ЗЈО надлежен да го застапува предметното обвинение е Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција. Според бранителот јавните обвинители кои го водат овој предмет не се обвинители во Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција со што се става под прашање легалноста и легитимноста. Поради тоа, бранителот побара прекин на постапката се додека не бидат определени и овластени обвинители согласно новиот ЗЈО. Судот го одби барањето и истакна дека дадените овластувања од страна на Јавниот обвинител на Р. Северна Македонија се во сила и се издадени согласно предвидената системска хиерархија, па јавните обвинители се овластени да го застапуваат предметното обвинение.

Откако Судот донесе одлука да се одржи главната расправа и истата да продолжи во фаза на доказна постапка, беа испитани четворица сведоци на обвинителството, при што беше исклучена јавноста поради заштита на државна, односно службена тајна, а согласно член 355 став 2 од ЗКП беше дозволено да присуствуваат набљудувачите на Коалицијата „Сите за правично судење“. Судот согласно член 385 став 7 од ЗКП се грижеше за дозволеноста на прашањата и праведното испитување и без истакнат приговор од спротивната страна, и тоа во однос на прашањата на обвинителството, а се впушти и во коментирање на прашањата. Воедно, судот го искористи правото по член 383 став 5 од ЗКП и самиот да поставува прашања на сведоците, но прашањата прераснаа во практично посебно испитување. Имено, судот во текот на целото испитување на сведоците од странките во постапката, по

дадениот одговор пристапуваше кон поставување на дополнителни прашања со цел појаснување на дадените одговори. Дотолку повеќе што по завршување на директното испитување на вториот сведок, судот пред да праша дали одбраната вкрстено ќе го испитува сведокот, веднаш почна со поставување дополнителни прашања, па дури потоа ѝ даде право на одбраната вкрстено да го испита сведокот.

При одредувањето на идните термини за судење, судот не ги прифати барањата на бранителите да не се закажуваат рочишта во периодот од 20 до 30 август, од причина што судската ферија завршува на 15 август и судот почнува со тековна работа, а бранителите се должни да ги приспособат нивните распореди со работата на судот и своите годишни одмори да ги предвидат и искористат во тој временски период.

На главната расправа од 10.07.2020 година беа испитани уште 4 сведоци на обвинителството, истите беа директно испитани од страна на обвинителството, а потоа и вкрстено од страна на одбраната. Судот своето право да поставува прашања го искористи само за појаснување на дадените одговори.

КОК-53/17 – „ТНТ“

Предметот се води за кривично дело „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. став 1 в.в. член 23 став 1 од КЗ, „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 3 в.в. став 1 в.в. член 23 став 1 од КЗ, „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. со став 1 в.в. член 22 од КЗ, „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 3 в.в. со став 1 од КЗ и „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. со став 1 од КЗ.

На 10.07.2020 година, рочиштето за главна расправа се одложи поради отсуство на овластениот јавен обвинител поради користење на годишен одмор за што беше доставено известување

КОК-57/17 – „Топлик“

Предметот се води за кривично дело „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. со став 1 в.в. со член 22 од КЗ.

На 13.07.2020 година, рочиштето за главна расправа се одложи поради отсуство на овластениот јавен обвинител, којшто со писмен поднесок го известил судот дека користи годишен одмор. Во контекст на причината за одлагање, судот пред отпочнување на закажаното рочиште телефонски ја отповикал наредбата до ПС Карпош за доведување на обвинетиот кој што е во куќен притвор, а заради почитување на начелото на економичност на постапката.

КОК-60/17 – „Трезор“

Предметот се води за кривично дело „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. со став 3 в.в. став 1 в.в. член 22 од КЗ и „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. со став 3 и став 1 в.в. со член 24 од КЗ.

На 14.07.2020 година, рочиштето од главна расправа се одложи поради отсуство на сведок предложен од страна на обвинителството за којшто нема повратница за уредна достава, а за рочиштето не беа повикани други сведоци. Судот ќе направи уште еден обид за достава на покана на адресата на живеалиштето, престојувалиштето, како и на работното место.

КОК-64/17 – „Тендери“

Предметот се води за кривичното дело „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в со став 1 в.в. со член 22 од КЗ.

На главната расправа од 06.07.2020 година во доказна постапка беа изведени материјални докази на обвинителството, но имајќи предвид дека главната расправа по предметот е почната одново, по претходна согласност на одбраната, дел од материјалните докази се изведуваа со презентирање на нивната содржина, а останатите со читање на насловите на доказите.

КОК-66/17 – „Монструм“

Предметот се води за кривичното дело „Тероризам“ од член 394-б став 1 в.в. со член 22 од КЗ, постапката се води по стариот Закон за кривична постапка.

На главниот претрес од 01.07.2020 година согласно одредбите на „стариот“ ЗКП беа сослушани 2 сведоци на обвинителството и оштетените, додека пак на рочиштето од главен претрес закажано за 03.07.2020 година беше предвидено да бидат сослушани 3 сведоци на обвинителството, но беше присутен само еден сведок, а останатите 2 сведоци беа оправдано отсутни. Рочиштето за главен претрес насрочено за 07.07.2020 година се одложи поради најавено отсуство на јавниот обвинител од здравствени причини, за што Судот претходно ја информираше јавноста со соопштение.

КОК-7/18 – „Титаник“

Предметот се води за следните кривични дела: „Злосторничко здружување“ од член 394 став 1 од КЗ; „Злоупотреба на средствата за финансирање на изборната кампања“ од член 165-а став 1 в.в. член 45 од КЗ; „Повреда на избирачкото право“ од член 159 став 2 в.в. со став 1 в.в. со член 45 од КЗ; „Повреда на слободата на определување на избирачите“ од член 160 став 2 в.в. со член 23 и член 45 од КЗ; „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. со став 1 и член 23 од КЗ; „Фалсификување исправа“ од член 378 став 2 в.в. член 45 од КЗ; „Поткуп при избори и гласање“ од член 162 став 1 и в.в. со член 45 од КЗ; „Уништување на изборен материјал“ од член 164 став 2 од КЗ.

На главната расправа на 08.07.2020 година во доказна постапка беа испитани двајца сведоци предложени од обвинителството. Директното испитување од страна на јавниот обвинител беше спроведено со водење на сведоците низ исказот со прашања, а беа користени и искази дадени во претходната постапка поради нивна меѓусебна неконзистентност. Одбраната пак, вкрстено ги испита сведоците, при што обвинителството приговараше на начинот на којшто беа поставени прашањата, а судот согласно член 385 став 7 од ЗКП се грижеше за дозволеноста на прашањата по истакнат приговор.

КОК-146/19

Правната квалификација на овој предмет не е утврдена бидејќи рочиштата за главна расправа мониторирани на 09.07.2020 година и 20.07.2020 година беа одложени, поради неисполнување на законските претпоставки за одржување на главна расправа, и тоа отсуство на јавниот обвинител на рочиштето насрочено за 09.07.2020 година предизвикано од потреба за изолација во контекст на КОВИД 19 пандемијата, односно итна хоспитализација на еден од обвинетите во однос на рочиштето насрочено за 20.07.2020 година, којшто факт Судот ја извести јавноста дека дополнително ќе го провери.

КОК-2/20 – „Организатори на 27^{ми} април“

Предметот се води за кривичното дело „Терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста“ од член 313 од КЗ.

На главната расправа на 10.07.2020 година беа изведени материјални докази на предлог на обвинителството на начин што беа презентирани на видео проектор. Одбраната и обвинетите во повеќе наврати реагираа дека дел од презентираниите докази не им се доставени во соодветна форма односно се електронски нечитливи, а воедно имаа забелешки и во однос на нивната форма и содржина од аспект на нивно повторување, релевантност и вистинитост.

Еден од обвинетите на којшто му е определен куќен притвор како мерка за обезбедување на присуство во постапката побара да му биде издадена дозвола за движење за да може да го оствари своето право на глас на претстојните парламентарни избори, за што судот го задолжи бранителот на обвинетиот да поднесе молба/барање за истото да се процесира и одобри.

Судот побара одбраната да ја уреди листата на докази односно да достави единствена листа на докази и посочи дека предложените 260 до 300 сведоци се непотребно голема бројка поради тоа што повеќето ќе сведочат на исти околности и во насока на економичност на постапката треба самите да направат разумна селекција на истите. Еден од обвинетите побара прво да бидат изведени материјалните па вербалните докази на одбраната за истите да можат да се предочат на сведоците во постапката.

КОК-30/20 – „Шпански скали“

Предметот се води за кривичните дела „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 од КЗ и „Несовесно работење во службата“ од член 353-в од КЗ.

На главната расправа на 07.07.2020 година беа изведени материјални докази од листата на докази предложена од страна на обвинителството. Одбраната истакна приговор за начинот на изведување на материјалните докази и побара јавниот обвинител при изведување на доказот не само да го чита насловот на доказот, туку и да наведе аргументи за релевантноста за секој доказ поединечно во смисла што докажува и во кој дел го поткрепува предметното обвинение. Судот донесе решение со кое го одби приговорот на одбраната во однос на начинот на изведување на материјалните докази со образложение дека веќе е воспоставена пракса за изведување на материјални докази со помош на

визуелно-технички средства, а воедно и расправата не е во фаза во која се врши оценување на доказите.

Еден од обвинетите истакна дека не добил известување за завршување на истрагата и му било ускратено правото да изврши увид во списите на предметот, на што јавниот обвинител истакна дека наводите на обвинетиот се неточни и дека истиот има извршено увид во списите со претходниот бранител и тоа во два наврати.

КОК-49/20– „Меѓународен сојуз“

Предметот се води за кривичните дела „Измама“ од член 247 од КЗ, „Перење пари и други приноси од казниво дело“ од член 273 од КЗ и „Неовластено изработување, држење, посредување и тргување со оружје или распрскувачки материји“ од член 396 од КЗ.

На 01.07.2020 година судот донесе решение за отпочнување на главна расправа по предметот, но одбраната истакна барање за изземање на јавниот обвинител согласно член 38 од ЗКП, по што судот одлучи да ја прекине главната расправа до донесување на одлука од страна на Јавното обвинителство на Р. Северна Македонија по поднесеното барање. Причините за ваквото барање се однесуваат на постапувањето на јавниот обвинител во предметот познат во јавноста како „Рекет“ во којшто првообвинетиот е неправосилно осуден, па првообвинетиот наведе дека за предметното обвинение воопшто не се водела предистражна и истражна постапка, ниту пак истиот бил сослушан во претходната постапка од страна на обвинителот, а воедно предметното обвинение се засновало на истите докази како и предметот „Рекет“.

Во контекст на поднесеното барање за изземање на јавниот обвинител, член на судечкиот совет ги извести странките дека до претседателот на Основниот кривичен суд Скопје поднела барање за нејзино изземање во постапката, со оглед дека истата постапувала во предметот „Рекет“ што се водел против еден од обвинетите во оваа постапка, поради што постоело страв да биде ставена под прашање нејзината непристрасност во предметот поради претходно оформеното мислење во предметот за кој е донесена неправосилна првостепена одлука, кое би можело прејудирачки да влијае врз одлучувањето. Меѓутоа, претседателот на судот го одбил барањето за нејзино изземање во постапката, со образложение дека не постоеле никакви законски пречки истата да постапува по овој предмет.

Првообвинетиот беше опоменат од страна на судот за непочитување на редот и дисциплината во судницата. Судот по службена должност определи претставник на обвинетото правно лице.

По донесената одлука од Јавното обвинителство на Р. Северна Македонија во врска со поднесеното барање за изземање на јавниот обвинител, на 21.07.2020 и 23.07.2020 година главната расправа започна со воведни говори од обвинителството и одбраната. Главната расправа на 21.07.2020 беше прекината поради здравствени проблеми на еден од обвинетите во постапката, за што беше повикана да интервенира екипа на Итната медицинска помош и по укажаната здравствена помош од нивна страна беше констатирано дека обвинетиот не е во состојба да го следи судењето.

СУМАРЕН КОМЕНТАР

Во текот на набљудуваниот период со задоволство може да констатираме дека и покрај пандемијата со вирусот COVID-19, поголемиот број на рочишта се одржале, а одложени се околу една третина од рочиштата.

Во однос на анализираните рочишта, повторно се наметнува потребата на преиспитувањето на одредбата на членот 383, ст. 5 од ЗКП, во однос на оправданоста од вклучувањето на судијата при распитот на сведоците. Во таа насока, апсурдноста на ова законско решение и евентуалната неправилна примена во практиката, е евидентна од случајот кога судот не дочекувајќи спротивната странка да постави вкрстени прашања, самиот се става во нејзина улога и ги поставува вкрстените прашања. Дотолку повеќе, причините што ги загатнавме во претходните брифови во однос на недоследната улога на судот преку вмешувањето во постапката се евидентни во едно од набљудуваните рочишта, кога при користењето на правото да постави прашања судот, поставил несоодветни прашања, односно сугестивни или капциозни, за што добил и приговор од јавниот обвинител.

Токму затоа, сметаме дека судиите мора да бидат повоздржани и претпазливи при користењето на овластувањето што им е дадено во ЗКП во членот 383 ст. 5 и истото да го користат само во исклучителни ситуации, а не при секоја можност. Затоа што преку оваа практика на судот кога практично разјаснувањето на определени факти се претвора во засебно испитување, врз основа на кое потоа и се поставуваат дополнителни вкрстени прашања, и тоа само во однос на одговорите на прашањата поставени од судот. Практика која самата по себе е противречна и неприфатлива.

Интересни ситуации на приговори во однос на пристапот до доказите и еднаквоста на оружјата од страна на бранителите имаме согледано и од набљудувањето на рочиштата од овој месец. Па така, обвинетиот приговарал дека немал направено увид во доказите, иако судот го потсетил дека претходно двајца негови бранители веќе направиле целосен увид во доказите. Притоа интересно е да се проанализира оваа практика на обвинетите и бранителите, кои свесно може да ја одолговлекуваат постапката така што обвинетите ги менуваат нивните бранители, кои, од друга страна, согласно ЗКП, секако имаат право на непречен увид во доказите и во предметот.

За поздравување е практиката на судот во насока на подобрување на ефикасноста на судската постапка, кога во услови на огромен број на предложени сведоци пристапил кон промена на редоследот на изведување на доказите. Па така, судот одлучил прво да се изведат материјалните докази, вклучувајќи ги и снимките од видео надзорот, па дури потоа да донесе одлука од кои сведоци би требало да бидат земени исказите, а од кои не, како небитни. За жал се уште е присутна практиката рочиштата да се одлагаат поради неуредна достава, факт кој што некако постојано се провлекува низ судската практика, за кој судовите се уште немаат соодветен одговор.

Конечно, би упатиле и апел и до јавното обвинителство да внимава при споделувањето на доказите со обвинетиот и неговиот бранител и доказите да им го достави во форма која што е електронски достапна и читлива, така што би им овозможиле увид во списите и доказите на обвинетиот и неговиот бранител и без какво и да било ограничување. Исто така, сметаме дека би требало да го апострофираме правилото јавните обвинители да го искористуваат правото на годишен одмор во рамките на т.н. „судска ферија“, со што не би го нарушувале редовното работење на судот.